

INICIATIVA „EVROPSKÁ DIGITÁLNÍ KNIHOVNA“
Skupina odborníků na vysoké úrovni – podskupina pro autorská práva
Zpráva o pořizování digitálních záznamů děl, osiřelých dílech a dílech
nedostupných na trhu
Vybrané otázky realizace
(schváleno 18. 4. 2007)

I. ÚVOD

První setkání Skupiny odborníků na vysoké úrovni (SO) pro problematiku evropských digitálních knihoven, které proběhlo v Bruselu 27. března 2007, se zabývalo řadou otázek, jejichž význam Komise zdůraznila ve svém Sdělení „i2010: Digitální knihovny“¹. Účastníci diskutovali o nejrůznějších právních, technologických a ekonomických otázkách, které souvisejí s iniciativou digitálních knihoven, a na programu setkání byla mimo jiné také řada důležitých problémů týkajících se ochrany práv k duševnímu vlastnictví: **„Jaké jsou hlavní problémy spojené s právy k duševnímu vlastnictví? Jaká opatření mohou zainteresované subjekty společně podniknout, aby se snížilo napětí kolem otázek autorských práv? Je třeba na komunitární úrovni harmonizovat výjimky a omezení vztahující se na knihovny, archivy a muzea? Jakými způsoby lze kulturním institucím usnadnit vyřizování autorskoprávní agendy?“**

Na konci schůzky SO přijala rozhodnutí, kterým vytvořila z některých svých členů speciální „Podskupinu pro autorská práva“. Ta bude o příslušných otázkách práv k duševnímu vlastnictví diskutovat, analyzovat problémy a podávat plenárnímu zasedání SO zprávy o možných řešeních. Členy Podskupiny pro autorská práva byli jmenováni Dr. Arne Bach (předseda FEP, Federace evropských vydavatelů), p. Lynne Brindley (výkonná ředitelka Britské knihovny), p. Claudia Dilman (ředitelka Německého filmového ústavu a předsedkyně ACE – Asociace evropských kinoték), p. Tarja Koskinen-Olsson (čestná předsedkyně IFRRO – Mezinárodní federace organizací spravujících práva na rozmnožování autorských děl), p. Emmanuel Hoog (předseda INA – francouzského Národního audiovizuálního ústavu) a prof. Marco Ricolfi (Turínská univerzita), který bude skupině předsedat.

Podskupina pro autorská práva předložila na druhé schůzi SO, která se konala v Bruselu 17. října 2006, Předběžnou zprávu, v níž se soustředila na otázky digitálního uchování děl, tzv. osiřelých děl a děl nedostupných na trhu. Tato Předběžná zpráva je k dispozici na

adrese:
http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg_minutes/copyright/interim_report_16_10_06.pdf

Komisař a další členové SO vyzvali členy Podskupiny, aby předložili výsledky své práce a vypracovali pro příští schůzi na jaře 2007 zprávu, která bude již zahrnovat i opatření k realizaci navržených řešení.

---

¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „i2010: Digitální knihovny“, Brusel, 30.09.05 COM (2005) 465 v konečném znění

Podskupina pro autorská práva se ve dnech 25. a 26. ledna 2007 sešla v Miláně, aby projednala témata připravená prof. Markem Ricolfim.² Na základě milánských diskusí a dalších internetové komunikace připravila Podskupina pro autorská práva tuto První zprávu,³ která se týká týchž skupin otázek, které byly řešeny v Předběžné zprávě, a to konkrétně: pořízování digitálních záznamů děl, problematiky osiřelých děl a děl nedostupných na trhu. Podskupina se při tom snažila dokončit práci započatou po první schůzi SO, zabývat se realizací předkládaných opatření a připravit návrh, který by mohl být přijat na třetím setkání SO, plánovaném na 18. duben 2007.

Zjištění Podskupiny pro autorská práva v každé z vytyčených oblastí, jsou obsažena v následujících oddílech 2, 3, 4 a 5, jakož i v Příloze k nim.⁴

Podskupina pro autorská práva potvrdila, že v pozdějším stadiu může svou analýzu rozšířit i na další otázky spojené s praktickou realizací dosavadních návrhů, tj. na problematiku databází osiřelých děl a děl nedostupných na trhu či společná střediska pro vyřizování autorskoprávní agendy, a že se může zaměřit i na další problémy z oblasti práv k duševnímu vlastnictví, jež jsou spojeny s iniciativou „Digitální knihovna“.

2. ZÁSADY PŘIJATÉ NA VYSOKÉ ÚROVNI

Komise učinila z digitálních knihoven jeden z klíčových prvků iniciativy i2010. Ve svém Sdělení „i2010: digitální knihovny“ z 30. září 2005 vytyčilo strategii digitalizace, dostupnosti on-line a digitálního uchovávání evropské kolektivní paměti. Jak se uvádí v bodu 1 úvodní části Doporučení Evropské komise z 24. srpna 2006 o digitalizaci kulturního materiálu, jeho dostupnosti on-line a o uchovávání digitálních záznamů⁵, zmíněná kolektivní paměť zahrnuje tištěný materiál (knihy, časopisy, noviny), fotografie, muzejní předměty, archiválie a audiovizuální materiál. Rada iniciativu Digitální knihovny podpořila v Závěrečném stanovisku Rady k digitalizaci kulturního materiálu, jeho dostupnosti on-line a k uchovávání digitálních záznamů.⁶

² Na schůzi byli přítomni: prof. Marco Ricolfi, předseda Podskupiny, p. Claudia Dilman (ředitelka Německého filmového ústavu a předsedkyně ACE – Asociace evropských kinoték), p. Tarja Koskinen-Olsson (čestná předsedkyně IFRRO – Mezinárodní federace organizací spravujících práva na rozmnožování autorských děl), p. Olav Stokkmo (generální tajemník IFRRO), p. Anne Bergman-Tahon (ředitelka FEP – Federace evropských vydavatelů, blízká spolupracovnice nepřítomného Dr. Arne Bacha, přededy FEP), p. Jean-François Debarnot (právní ředitel INA – francouzského Národního filmového ústavu, který zastupoval p. Emmanuela Hooga, předsedu INA), p. Toby Bainton, tajemník SCONUL (Sdružení národních, univerzitních a jiných vysokoškolských knihoven) a zároveň předseda expertní skupiny pro autorská práva zřízené EBLIDA (zastřešujícím orgánem pro evropská sdružení knihoven a informačních či dokumentačních středisek), který zastupoval omluvenou p. Lynne Brindley (výkonnou ředitelku Britské knihovny), p. Miriam Diocaretz, generální tajemnice Kongresu evropských spisovatelů a p. Luis Ferrão jako zástupce Evropské komise.

³ Do jednotlivých oddílů přispívali členové Podskupiny a další přispěvatelé vybraní Podskupinou, kteří jsou uvedeni na začátku každého oddílu.

⁴ Oddíly 2 a 3 jsou mírně doplněnou a upravenou verzí odpovídajících oddílů Předběžné zprávy. Oddíly 4 a 5, jakož i Příloha, vycházejí z odpovídajících oddílů Předběžné zprávy, obsahují konkrétní návrhy týkající se osiřelých děl a děl nedostupných na trhu a definují i nástroje pro realizaci těchto návrhů.

⁵ (2006/585/ES, v Úředním věstníku 236 z 31. srpna 2006, str. 28 a dále.

⁶ (2006/C 297/01), v Úředním věstníku ze 7. prosince 2006, str. 1 a dále.

Podskupina pro autorská práva odkazovala při své práci na řadu obecných zásad, které by měly prostupovat všemi tematickými položkami První zprávy.

Všechny návrhy by měly být v plném souladu se všemi mezinárodními závazky Evropské unie a jejích členských států⁷ a zároveň respektovat princip subsidiarity, zakotvený ve Smlouvě o EU.⁸

Základní zásady týkající se nositelů práv jsou tyto:

- autorské právo a práva příbuzná, včetně morálních práv tvůrců a interpretů děl chráněných autorským právem, je třeba respektovat;
- k digitalizaci a užití děl v objektech knihoven by mělo docházet se souhlasem nositelů práv nebo na základě zákonem stanovené výjimky;
- zpřístupňování děl on-line by se mělo dít se souhlasem nositelů práv;
- souhlasem nositelů práv se v zásadě rozumí vyřízení autorskoprávních náležitostí, které by mělo spočívat ve získání individuální nebo kolektivní licence či jejich kombinace.

Základní zásady týkající se knihoven, archivů a muzeí jsou tyto:

- pro tyto instituce je důležité mít při výkonu své činnosti právní jistotu;
- přístupem k dílu se rozumí buď přístup v areálu knihovny, archivu či muzea, nebo dostupnost díla on-line;
- u děl vzniklých jakožto digitální nebo děl digitalizovaných nositeli práv jde o získání povolení ke zpřístupňování;
- u děl existujících v analogové formě jde o získání povolení k digitalizaci díla ve velkém měřítku a k jeho zpřístupňování;
- požadavek právní jistoty předpokládá, že je nějakým způsobem vyřešen problém tzv. osiřelých děl, tj. situace, kdy jsou nositelé práv k dílu neznámí nebo nedohledatelní.

Návrhy, které Podskupina pro autorská práva projednávala a postoupila dále Skupině odborníků na vysoké úrovni pro problematiku evropských digitálních knihoven, je třeba brát jako praktická řešení, která by měly odsouhlasit jednotlivé zainteresované subjekty a která by být odpovědí na otázky vyvolané digitalizací a na žádosti knihoven a dalších kulturních institucí. Návrhy chtějí zohledňovat vnitrostátní praxi a osvědčené postupy, které v příslušných oblastech fungují v každém z členských států Evropské unie.

Co se týče problematiky děl nedostupných na trhu, Podskupina pro autorská práva se ztotožňuje s přístupem nastíněným v bodu 6(b) Doporučení Evropské komise z 24. srpna

⁷ Jedná se o závazky plynoucí z dohody TRIPS, Bernské úmluvy, Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o autorském právu a Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o ochraně práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, dále o závazky plynoucí z článku 17 Charty základních práv EU, z článku 6 odst. 1 a článku 10 Evropské úmluvy o lidských právech a článku 1 Protokolu k této Úmluvě, článku 6 Smlouvy o EU, článku 27 Všeobecné deklarace lidských práv a článku 15 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966.

⁸ Někteří členové Podskupiny pro autorská práva zastávali zejména názor, že by návrhy měly zohlednit vnitrostátní praxi v každém z členských států EU.

2006. V tomto bodě EK doporučuje státům zavést mechanismy, které usnadní užití děl nedostupných na trhu, nebo podporovat přijetí takovýchto mechanismů na dobrovolné bázi. V tomto smyslu tedy nelze návrhy obsažené v následujícím textu považovat za program budoucí legislativní činnosti.

3. UCHOVÁVÁNÍ DIGITÁLNÍCH ZÁZNAMŮ⁹

Podskupina pro autorská práva si je vědoma toho, že digitalizace může být v některých případech jediným nástrojem, jímž lze zajistit dostupnost určitého kulturního materiálu pro budoucí generace. Bere na vědomí, že některé členské státy dovolují knihovnám a jiným institucím pořídit si jednu kopii díla pro účely uchování dle článku 5 odst. 2 (c) Směrnice 2001/29/ES o autorském právu v informační společnosti.¹⁰

Podskupina pro autorská práva nicméně poznamenává, že tato výjimka z výlučného práva na pořizování rozmnoženin, které je součástí autorskopravní ochrany, se může ukázat jako nedostatečná, zejména ve světle současného pořizování digitálních záznamů, důsledku formátových změn, které budou vzhledem k technickému zastarávání nosičů případně nutné pro budoucí zachování díla a povedou tudíž ke jeho opakovanému „stěhování“ z jednoho formátu do jiného. V audiovizuálním sektoru přitom ani současná digitalizace nemusí být všelékem, protože digitální média nemusejí mít tak dlouhý život jako média analogová. Proto je třeba v posledně jmenované oblasti uvažovat i o jiných, komplementárních, ale rovnocenných řešeních.

Podskupina pro autorská práva tedy doporučuje, aby v případě, že členský stát prosadil výjimku umožňující pořizování digitálních rozmnoženin a že jsou rozmnoženiny pořizovány výhradně za účelem zachování díla:

- nositelé práv udělili konkrétním institucím (tedy veřejně dostupným knihovnám, vzdělávacím zařízením, muzeím a archivům) oprávnění k pořízení více než jedné rozmnoženiny (blíže neurčeného množství rozmnoženin), je-li to nutné, aby se zajistilo uchování díla. Opakované zhotovování rozmnoženin by se mělo povolit tehdy, pokud se má za to, že technologické změny takovéto opatření vyžadují, a v takovýchto případech pouze pro účely uchování a tak, aby byla zachována totožnost a integrita dané publikace;
- argument, že je třeba zajistit uchování díla, by měl být brán v úvahu pouze u děl, která už nejsou v žádném formátu dostupná na trhu. Je-li dílo dostupné na trhu, není třeba ho uchovávat, s výjimkou programů povinného ukládání výtisků, které mají některé národní knihovny;
- různé iniciativy, které se na vnitrostátní a regionální úrovni i na úrovni unijní snaží zabezpečit uchovávání děl, by se měly vzájemně koordinovat, aby se tak předešlo zbytečnému překrývání či konkurenci jednotlivých iniciativ i programů povinného ukládání u vnitrostátních knihoven;

⁹ Tento oddíl vychází z návrhu, který původně vypracovali p. Anne Bergman-Tahon a Toby Bainton.

¹⁰ Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv příbuzných v informační společnosti, v Úředním věstníku L 167 z 22. června 2001, str. 10 a násl.

- v případech, kdy jsou díla vzniklá již v digitální podobě uchovávána ve vnitrostátních knihovnách, které jsou ze zákona knihovny depozitními, tj. určenými k ukládání povinných kopií, se vydavatelé a knihovníci těchto knihoven shodli na tom, že v depozitní kopii díla by měla být (pro potřebu příslušné vnitrostátní knihovny, nikoli pro potřebu koncových uživatelů) odstraněna zabudovaná ochrana, kterou takovéto dokumenty normálně mají, aby se tak umožnil trvalý a ničím nerušený přístup k dokumentu.

V diskusích kolem iniciativy Digitální knihovna se často citovalo pravidlo „digitalizovat jen jednou a zpřístupnit širokému okruhu zájemců“. Podskupina pro autorská práva v této souvislosti poznamenává, že je skutečně důležité předejít při digitalizaci dokumentů vzájemnému překrývání aktivit jednotlivých knihoven a snahu o koordinaci je třeba podporovat. Uvědomuje si také, že zásadu „zpřístupnit dílo širokému okruhu zájemců“ nelze v žádném případě vykládat jako oprávnění šířit dílo *volně*, jinak by kvůli možnosti nekontrolovaného *druhotného* šíření děl opadl zájem nová díla vůbec vytvářet a také investovat do jejich *primárního* využití. Od žádného tvůrce ani vydavatele jistě nelze očekávat, že se bude pouštět do tak obtížného a riskantního úkolu, jakým je vytvoření nového díla, pokud bude první digitální rozmnoženina takového díla dostupná bez omezení ihned po svém zhotovení.

Podskupina pro autorská práva by proto ráda zdůraznila, že její doporučení se týkají digitálního rozmnožování děl pouze za účelem jejich uchovávání a jsou omezena pouze na dlouhodobé uchovávání kulturního a národního dědictví vytvářeného a šířeného v různých formátech a vydáních. Žádné rozmnoženiny zhotovené nad rámec počtu povoleného platným zákonem nesmějí být až do vypršení autorskoprávní ochrany použity ke zvýšení celkového počtu rozmnoženin, k nimž mají přístup koncoví uživatelé, přičemž přístup k jakékoli rozmnoženině je možný pouze nahlédnutím v místě.

Podskupina pro autorská práva rovněž bere v potaz, že vnitrostátní legislativní orgány v některých případech využily možnosti dané článkem 5 odst. 3 písm. n) Směrnice z roku 2001 o autorském právu v informační společnosti a umožnily knihovnám zprostředkovávat nebo zpřístupňovat díla nebo jiné předměty ochrany, které nejsou předmětem prodeje nebo licenčních podmínek, jednotlivcům ze strany veřejnosti pro účely výzkumu nebo soukromého studia, a to prostřednictvím k tomu určených zařízení v prostorách institucí uvedených v článku 5 odst. 2 písm. c), pokud jsou uvedená díla nebo předměty ochrany součástí sbírek těchto institucí. Doporučení obsažená v tomto dokumentu nejsou v rozporu s žádným podobným ustanovením.

Podskupina pro autorská práva zaznamenala, že archivy a muzea mohou v souvislosti s uchováváním digitálních záznamů a zajišťováním přístupu k nim čelit řadě problémů, které jsou pro ně specifické. Náklady na digitalizaci jsou zpravidla vyšší u multimediálních a audiovizuálních děl než u textů a počet uživatelů, kteří docházejí do objektů archivů a muzeí může být podstatně nižší, než je tomu v případě knihoven. U audiovizuálních děl je navíc třeba zajistit vyřízení právních náležitostí s velkým počtem nositelů práv, a to včetně nositelů práv příbuzných právu autorskému. Často zde mohou také vyvstávat otázky ochrany soukromí a práva na zveřejnění. Tyto složitější situace by

se proto měly řešit v rámci toho, co je někdy nazýváno „druhým košem“ opatření, tj. až na základě zkušeností získaných v zažitějších a známějších situacích, jako je například digitalizace textů. Podskupina se nicméně domnívá, že i v těchto případech lze zavést nebo podpořit dobrovolné zavádění mechanismů, které usnadní užívání děl uložených v archivech a muzeích. Je možno aktivně podporovat poskytování kolektivních licencí, které se mohou podle situace vztahovat na digitalizaci, zpřístupňování nebo, za stanovených okolností, dokonce i na komerční užití děl v míře, v níž takové užití nekonkuruje primárnímu využití děl.

4. OSIŘELÁ DÍLA¹¹

4.1 UVEDENÍ DO KONTEXTU – PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA PODSKUPINY PRO AUTORSKÁ PRÁVA

V Předběžné zprávě Podskupiny pro autorská práva, předložené SO 17. října 2006, je obsažena pasáž shrnující návrhy, které se týkají osiřelých děl:

„Vyjasnění a jednoznačné určení existence či neexistence autorskoprávní ochrany je nezbytným předpokladem pro řadu aktivit, včetně iniciativy „Evropská digitální knihovna“. V některých případech nelze nositele práv zjistit nebo dohledat, a dílo proto lze označit za „osiřelé“. Tato skutečnost ovšem může být překážkou komplexní digitalizace díla ve velkém měřítku a jeho zpřístupňování on-line. Knihovny, muzea, archivy a další neziskové instituce pak nemohou při plnění svých úkolů v oblasti uchovávání a šíření děl plně využívat všech výhod informačních technologií. Jak mezi textovými, tak mezi audiovizuálními materiály najdeme podstatné množství těch, jejichž status z hlediska autorskoprávní ochrany je nevyjasněný. To platí zejména pro materiály staršího data.

Podskupina pro autorská práva dospěla k jednomyslnému závěru, že vyřešení problému osiřelých děl je žádoucí, přinejmenším u děl literárních a audiovizuálních. V jednotlivých zemích existují různé mechanismy, které usnadňují vyřízení právních náležitostí u takovýchto děl a jejich následné užití, včetně digitalizace, a připravují se i nové návrhy v této oblasti. Stávající i chystaná opatření poskytují široký výběr možností, z něž lze vycházet při hledání optimálního řešení na evropské úrovni. Každé řešení přijaté na vnitrostátní úrovni v některém členském státě by mělo být kompatibilní s řešeními v jiných státech, aby tak celý mechanismus byl plně použitelný pro potřeby iniciativy „Evropská digitální knihovna“.

Podskupina pro autorská práva doporučuje některá mimolegislativní řešení, která zvyšují transparentnost a/nebo zabraňují dalšímu šíření fenoménu osiřelých děl. Jsou to například:

- speciální databáze s informacemi o osiřelých dílech;

---

¹¹ Tento oddíl vychází z návrhu původně připraveného p. Tarjou Koskinen-Olsson (vedoucí týmu) na základě příspěvků, diskusních vstupů a připomínek p. Lynne Brindley, p. Tobyho Baintona, p. J. F. Debarnota, p. Claudie Dillmann a p. Olava Stokkmo.

- zlepšení vkládání metadat (informací o nositelích práv) do digitálního materiálu;
- zkvalitnění stávající smluvní praxe, zejména v oblasti děl audiovizuálních.

Jak Směrnice o autorských právech v informační společnosti, tak Doporučení Komise z 24. srpna 2006 kladou důraz na smluvní řešení, n nichž se zainteresované subjekty mohou dohodnout.

„Nedirektivní“ přístup lze uplatňovat pomocí smluvních ujednání, kombinovaných s nějakým mechanismem podpory dobrovolného sjednávání smluv. Evropská komise by mohla členským státům doporučit, aby smluvní řešení problematiky osiřelých děl vhodným způsobem podporovaly, a to s ohledem na úlohu kulturních zařízení. Přijatý mechanismus může být podpořen nebo doplněn rozšířením na kolektivní licenční smlouvy, zákonnou domněnkou nebo dalšími nástroji s podobným účinkem.

Řešení přijatá v jednotlivých členských státech se mohou navzájem lišit, nicméně všechna musí být v souladu s určitými společně přijatými zásadami. Mimo jiné je třeba:

- vyřešit problematiku všech osiřelých děl (tj. děl, u nichž jsou nositelé práv neznámí nebo nedohledatelní) na základě jedné společné definice;
- zahrnout do řešení problému i pokyny ohledně svědomitého pátrání po nositelích práv;
- zahrnout i ustanovení o odnětí licence, pokud se nositel práv znovu objeví;
- nabídnout kulturním neziskovým zařízením při plnění jejich poslání ohledně šíření děl zvláštní režim zacházení, který je třeba dále projednat se zainteresovanými subjekty;
- vzít v potaz to, že vyřízení autorskoprávních náležitostí není, zejména u velkých sbírek, vždy možné na úrovni každé jednotlivé položky;
- nabídnout možnost užití osiřelých děl i komerčním uživatelům;
- zahrnout do řešení i požadavek na poskytnutí obecné náhrady nebo odměny nositeli práv, pokud se znovu objeví.

Základním předpokladem je, aby všechny členské státy měly navzájem kompatibilní řešení a dohodly se na vzájemném uznávání každého mechanismu, který se řídí obecně přijatými základními zásadami. Vzájemné uznávání je důležité vzhledem k přeshraničnímu charakteru užití.

4.2 ROZHODUTÍ PODSKUPINY PRO AUTORSKÁ PRÁVA Z 16. ŘÍJNA 2006

Na druhé schůzi Podskupiny se účastníci rozhodli soustředit se na vypracování definice a podmínek „svědomitého pátrání“ po nositelích práv, které se požaduje v případě osiřelých děl.

Během přípravných prací byli zástupci INA, Britské knihovny a Německého filmového ústavu požádáni, aby skupinu informovali o pokynech pro svědomité pátrání po nositelích práv a o kritériích takového pátrání, tak jak se v současné době uplatňují v

jejich domovských institucích. Této žádosti všichni vyhověli a jejich příspěvky jsou zohledněny v níže uvedených doporučeních.

V bodu 4.3. je obsažen rozbor některých legislativních postupů.

4.3. KRÁTKÝ PŘEHLED SOUČASNÝCH NÁVRHŮ

V dalším textu jsou uvedena některá stávající nebo navrhovaná kritéria pro svědomité pátrání po nositelích práv při nakládání s osiřelými díly.

4.3.1. Kanadský režim pro řešení situací, kdy nositele autorských práv nelez dohledat

Tento režim je založen na předpokladu, že uživatel vynaložil přiměřenou snahu, aby zjistil a vyhledal nositele autorských práv k uveřejněnému dílu. Uživatel podává žádost ke Kanadskému úřadu pro autorská práva.

Předtím uživatel kontaktuje mimo jiné: organizace zabývající se kolektivní správou autorských práv, vydavatelství, internetové zdroje, knihovny, univerzity, muzea, odbory školství jednotlivých provincií a v případě autora již zemřelého, dědice.

Jelikož Úřad pro autorská práva je účasten každého případu, je zajištěna i kontrola toho, zda pátrání po nositelích práv probíhalo řádně a svědomitě.

4.3.2. Zpráva o osiřelých dílech, Rejstřík autorských práv Spojených států, leden 2006

Zpráva pracuje s pojmem přiměřeně svědomité pátrání. Uživatel musí podniknout přiměřeně svědomité pátrání po nositelích práv, přičemž toto pátrání – které je třeba dokončit před samotným užitím díla – musí být neúspěšné.

Kritéria zahrnují několik faktorů, například:

- množství identifikačních informací uvedených na samotném exempláři díla, jako je jméno autora, copyrightová značka či titul;
- skutečnost, zda bylo dílo zpřístupněno veřejnosti;
- stáří díla nebo data jeho vytvoření a uveřejnění;
- skutečnost, zda lze informace o díle nalézt ve veřejně dostupných záznamech, jako jsou záznamy Úřadu pro autorská práva či jiné instituce;
- fakt, zda je autor dosud naživu nebo zda právnická osoba, která je držitelem práv k dílu, dosud existuje a také zda existuje záznam o nějakém převodu autorského práva a zda je tento záznam uživateli dostupný; a
- povaha a rozsah plánovaného užití, například otázka, zda se jedná o užití komerční nebo nekomerční a jak velký význam má dílo pro činnost uživatele.

4.3.3. Gowersova zpráva ve Spojeném království

Zpráva o stavu ochrany práv k duševnímu vlastnictví, vypracovaná týmem pod vedením Andrewa Gowerse a uveřejněná v prosinci 2006, zahrnuje i doporučené řešení problému,

který představují osiřelá díla, tj. situací, kdy nelze nositele práva zjistit nebo je nemožné tyto nositele dohledat a požádat o svolení k užití.

Navrhované doporučení vychází z pojmu přiměřeného pátrání. Doporučuje se, aby Patentový úřad spolupracoval se skupinami nositelů práv, kolektivními správci autorských práv, knihovny a archivy na vypracování jasných pokynů pro přiměřené pátrání.

Ve zprávě se uvádí, že výklad pojmu přiměřené pátrání se bude lišit v závislosti na typu média – zda se jedná o hudbu, literaturu nebo film. Zvažuje se myšlenka dobrovolného rejstříku.

4.3.4. Zpráva IVIR¹² „Přízpůsobení autorského práva a práv příbuzných znalostní ekonomice“

Tato zpráva byla uveřejněna v listopadu 2006. Kapitola 5 řeší „Vyřizování autorskoprávních náležitostí spojené s opětovným užitím existujících děl: mnohočetné vlastnictví práv a osiřelá díla“. Zatímco v otázce mnohočetného vlastnictví neobsahuje zpráva žádná doporučení, k otázce osiřelých děl předkládá mj. tyto návrhy:

- důležitým krokem k vyřešení problému osiřelých děl by bylo, kdyby členské státy zavedly systém, v jehož rámci by případný uživatel v dobré víře mohl po přiměřeném pátrání požádat veřejný orgán o licenci na užití osiřelého díla;
- pokud by systém v takto navržené podobě byl zaveden na úrovni členských států, bylo by vhodné ho doplnit příslušnými opatřeními na unijní úrovni, která by řešila případné obtíže s licencemi, vzniklé v případech přeshraničního využívání osiřelých děl;
- bylo by vhodné přijmout opatření, která by podpořila šíření informací a osvěty v oblasti autorských práv a jejich správy mezi veřejností.

4.3 POJEM SVĚDOMITÉHO PÁTRÁNÍ A JEHO PODMÍNKY

Za prvé, příspěvky od členů pracovní skupiny i od zástupců některých skupin nositelů práv¹³ se shodují v názoru, že všechny druhy chráněných děl se mohou stát díly osiřelými. Každé řešení, které bude případně přijato, by proto mělo být aplikovatelné na různé kategorie děl.

Za druhé, potenciální uživatel osiřelých děl by měl mít povinnost podniknout v dobré víře zevrubné pátrání s cílem zjistit, vyhledat a/nebo kontaktovat nositele autorských práv, a to ještě před užitím díla.

Příspěvky členů skupiny popisují tuto povinnost například takto:

¹² Institut informačního práva (Amsterdam)

¹³ STM – Mezinárodní sdružení vydavatelů vědeckých, technických a medicínských publikací (27. prosince 2006) a ENPA – Evropské sdružení vydavatelů novin (12.-13. června 2006)

- Dříve, než se dílo začne pokládat za osiřelé, je třeba provést hloubkové pátrání s cílem vyhledat nositele autorských práv (ENPA);
- „přiměřeně svědomité“ pátrání vyžaduje velkou míru péče v právním slova smyslu;
- požadovaná úroveň pátrání by neměla být dosažitelná příliš snadno, ale také by neměla být nedosažitelná (Britská knihovna);
- každý, kdo chce osiřelé dílo využívat, by měl být schopen prokázat, že k vyhledání nositele autorského práva vynaložil podstatné úsilí (Britská knihovna);
- při vymezení toho, co se rozumí svědomitým pátráním, by se mělo brát v úvahu několik faktorů: typ osiřelého díla, způsob jeho případného užití, druh uživatele. Míra vyvinutého úsilí při hledání nositelů práv nemůže být posuzována ve všech případech stejně (francouzský Národní audiovizuální ústav – INA).

Za třetí, v několika příspěvcích se doporučuje flexibilní přístup, který zajistí adekvátní řešení s ohledem na specifika každého případu osiřelého díla a vezme v potaz různé kategorie děl. Každý případný pokus o právní regulaci by se měl vyhnout tomu, aby předepisoval nějaké konkrétní minimální kroky, které je třeba podniknout, či informační zdroje, které je třeba konzultovat, protože informační zdroje a metody vyhledávání se v současnosti velmi rychle mění.¹⁴ Gowersova zpráva navrhuje, aby Patentový úřad spolupracoval se zástupci nositelů práv, organizacemi pro kolektivní správu práv a uživateli na vypracování pokynů pro provádění přiměřeného pátrání. Takovéto pokyny by ovšem neměly být součástí žádného legislativního opatření, aby zůstaly flexibilní a snadno přizpůsobitelné vývoji.

V příspěvku Sdružení evropských kinoték (ACE) se mimo jiné uvádí:

„Výkonný výbor ACE a evropské filmové archivy si přejí hrát aktivní úlohu při stanovování celého postupu vyřizování autorskoprávních náležitostí, protože – v případě audiovizuálních materiálů – platí, že nejlepšími odborníky na vyhledávání jsou archivy samy. Ve spolupráci s agenturami sjednávajícími kolektivní licence by se mělo zřídit středisko pro vyřizování zmíněných autorskoprávních otázek. Archivy vymezí kritéria „patřičně svědomitého“ pátrání a zveřejní v databázi nebo na webové stránce ACE osiřelý materiál, který mají v úmyslu využívat (nebo již využily).

Příspěvek ACE doporučuje, aby byly u audiovizuálního materiálu stanoveny určité normy pro svědomité vyhledávání nositelů práv. To je v souladu s výše uvedenými stanovisky; pro každou kategorii chráněných materiálů mohou o příslušných normách jednat subjekty působící v dané oblasti.

Závěrem lze shrnout takto:

- Každé řešení problému osiřelých děl by mělo být aplikovatelné na všechny typy chráněných děl;
- potenciální uživatel osiřelých děl je povinen podniknout v dobré víře zevrubné/přiměřené pátrání po nositeli autorských práv, a to ještě před užitím díla;

¹⁴ Stanovisko STM, podporované i Britskou knihovnou.

- pokyny nebo osvědčené postupy týkající se konkrétních kategorií osiřelých děl mohou vypracovat zainteresované subjekty z jednotlivých oblastí, nicméně minimální úroveň požadovaného úsilí ani minimální okruh zdrojů, které je třeba při pátrání kontaktovat a konzultovat, by se legislativními opatřeními vymezovat neměly.

Kritéria pro posuzování toho, zda uživatel prokázal při hledání nositelů práv přiměřenou míru úsilí, závisejí na tom, jaká legislativní metoda bude zvolena. Pokud příslušný veřejný orgán nebo organizace pro kolektivní správu práv řádně pověřená takovýmto orgánem vydává licenci k užití, jsou předložené důkazy posuzovány tímto orgánem nebo organizací. Tato metoda poskytuje uživatelům právní jistotu ještě před užitím díla. V případech, kdy uživatelé nesou omezenou právní odpovědnost, rozhodnou-li se po neúspěšném, leč přiměřeném pátrání dílo použít, dosáhnou úplné právní jistoty až poté, co je případ přezkoumán soudem a ten rozhodne, že pátrání bylo skutečně přiměřené.

4.5. MOŽNÁ OPATŘENÍ

V návaznosti na doporučení k otázce osiřelých děl, která Skupina odborníků na vysoké úrovni pro problematiku digitálních knihoven předložila Podskupině 17. října 2006, formulovala Podskupina toto doporučení: „V případech neidentifikovatelných děl nebo nedohledatelných nositelů práv (tedy u tzv. děl osiřelých) se členským státům doporučuje, aby pokud možno zavedly mechanismus umožňující využívání těchto děl ke komerčním i nekomerčním účelům za dohodnutých podmínek a za úplatu, to vše za předpokladu, že před užitím děl proběhlo přiměřené pátrání s cílem zjistit totožnost díla a/nebo dohledat nositele práv k němu. Mechanismy takto přijaté v členských státech musejí splňovat předepsané požadavky týkající se kontextu a užití.

Předepsané požadavky (uvedené již v bodu 4.4) jsou tyto:

- Přijaté řešení by mělo být použitelné pro všechny kategorie děl;
- potenciální uživatel osiřelých děl je povinen podniknout v dobré víře zevrubné/přiměřené pátrání po nositeli autorských práv, a to ještě před užitím díla;
- pokyny nebo osvědčené postupy týkající se konkrétních kategorií osiřelých děl mohou vypracovat zainteresované subjekty z jednotlivých oblastí, nicméně takovéto pokyny by neměly být součástí legislativních opatření.

Členským státům se doporučuje, aby uznávaly řešení přijatá v jiných členských státech, která vyhovují výše uvedeným požadavkům, aby tak každé rozhodnutí o využitelnosti díla mělo přeshraniční účinek potřebný pro úspěch iniciativy Evropská digitální knihovna. V důsledku toho bude materiál, který smí být legálně používán v jednom členském státě, legálně využitelný i v jiném členském státě.“

5. DÍLA NEDOSTUPNÁ NA TRHU¹⁵

¹⁵ Tento oddíl vychází z materiálu původně zpracovaného p. Olavem Stokkmo (vedoucím týmu) na základě příspěvků a diskusních vstupů p. Tobyho Baintona (vystupujícího také jménem p. Lynne Brindley), p. Tarji Koskinen-Olsson, p. Myriam Diocretz a p. Anne Bergman-Tahon. Při přípravě vzorové licenční

5.1. UVEDENÍ DO KONTEXTU – PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA PODSKUPINY PRO AUTORSKÁ PRÁVA

Předběžná zpráva ze 16. prosince 2006, kterou vypracovala Podskupina pro autorská práva činná v rámci Skupiny odborníků pro iniciativu Digitální knihovny i2010, dochází k jednoznačnému závěru, že je třeba přijmout nějaké řešení, které usnadní digitalizaci děl nedostupných na trhu a jejich zpřístupňování uživatelům prostřednictvím knihoven.

Definice děl nedostupných na trhu

Předběžná zpráva obsahuje definici díla nedostupného na trhu, jak se na ní členové Podskupiny shodli. Dílo nedostupné na trhu je dílo, které podle mínění držitele práva již není komerčně dostupné bez ohledu na to, zda v knihovnách a mezi veřejností existují hmotné rozmnoženiny díla v klasickém slova smyslu.

Navrhované řešení – hlavní prvky

Podskupina pro autorská práva se dále shodla na řešení, které doporučila Evropské komisi a Skupině odborníků na vysoké úrovni (SO) na setkání SO 17. října 2006. Toto řešení se zakládá na čtyřech hlavních prvcích:

- (1) vzorová licenční smlouva
- (2) zřízení databáze děl nedostupných na trhu
- (3) společné středisko pro vyřizování autorskoprávních otázek
- (4) postup pro vyřizování autorskoprávních náležitostí.

5.2. ŘEŠENÍ OTÁZKY DĚL NEDOSTUPNÝCH NA TRHU V PRAXI

Na své schůzi 16. října 2006 ustavila Podskupina pro autorská práva tým, který začne pracovat na praktickém provedení navrhovaného řešení.

Společně s touto zprávou předkládá Podskupina pro autorská práva první praktický výstup implementace navrhovaného řešení, a to vzorovou licenční smlouvu pro digitalizaci děl nedostupných na trhu a jejich zpřístupňování knihovnami. Vzorová licenční smlouva je přiložena k tomuto materiálu jakožto Příloha I.

5.3. VZOROVÁ LICENČNÍ SMLOUVA – SOUČASNÝ NÁVRH

Rozsah licence

Podskupina pro autorská práva se snažila nalézt a rozpracovat praktická řešení uzpůsobená specifickým potřebám a očekáváním knihoven, tak aby knihovnám pomohla uspokojit požadavky jejich uživatelů na adekvátní přístup k informacím. Všichni zástupci zainteresovaných stran se shodli na tom, že by se mělo postupovat tak, aby to nebylo na újmu zájmu nositelů práv na komerčním využití jejich děl.

Vzhledem k těmto požadavkům a s ohledem na současné potřeby knihoven se vzorová licenční smlouva zatím omezuje na to, že umožňuje knihovnám díla nedostupná na trhu digitalizovat a zpřístupňovat uživatelům prostřednictvím uzavřených sítí. Nejde o

---

smlouvy využívala skupina také odborných znalostí a zkušeností právní poradkyně IFRRO a náměstkyně jejího generálního tajemníka Franzisky Schulze.

omezení v územním slova smyslu, nicméně knihovna nesmí poskytovat přístup k dílům prostřednictvím otevřených sítí.

Vzorová licenční smlouva byla také navržena tak, aby se mohla přizpůsobit různým právním režimům a modelům správy práv, které se používají v jednotlivých členských státech.

Obsah licenční smlouvy

Licenční smlouvou se uděluje knihovně nevýlučné a nepřevoditelné právo digitalizovat dílo, které je předmětem licence, a zpřístupňovat ho uživatelům prostřednictvím uzavřených sítí. Nositel práv k dílu má nárok na odměnu, kterého se může svobodně vzdát. Příslušnému autorovi/vydavateli zůstává jeho autorské právo zachováno i u digitální verze a může kdykoli licenci zrušit, mimo jiné také za účelem opětovného komerčního využití díla. Autor/vydavatel má právo požadovat od knihovny informace o užívání díla, které mu umožní lépe zhodnotit, jaký potenciál má jeho případné opětovné komerční využití. Pokud udělovatel licence odejme knihovně část materiálu, na něž byla licence poskytnuta, a odňatá část představuje více než 10 % daného titulu, má knihovna nárok na náhradu nákladů.

V souladu s licenční smlouvou může knihovna materiál digitalizovat, mít přístup k jeho digitalizované verzi, systematicky digitalizované verze ukládat pro usnadnění vyhledávání, zpřístupňovat tyto verze oprávněným uživatelům prostřednictvím zabezpečených sítí a elektronicky nebo na papíře zhotovovat jejich rozmnoženiny pro účely zálohování nebo uchování.

Na základě zvláštní smlouvy s nositelem práv nebo jeho/jejím zástupcem může knihovna poskytovat on-line přístup k digitalizované verzi jiným knihovnám, aby ho ty mohly prostřednictvím uzavřených sítí zpřístupňovat svým oprávněným uživatelům. Na základě zvláštní licenční smlouvy může také knihovna poskytovat přístup on-line třetím osobám, například určitému podniku či univerzitě.

Uživatel je oprávněn si v digitalizovaném díle vyhledávat, prohlížet ho a zobrazovat si ho. Knihovna se může s autorem nebo vydavatelem, kteří jsou nositeli práv, také dohodnout, že umožní uživatelům si části díla elektronicky ukládat a zhotovit si jednu jejich rozmnoženinu.

Možné užití Vzorové licenční smlouvy

Ačkoli Vzorová licenční smlouva je určena především knihovnám, mohou ji využít také archivy a další subjekty, které si přejí nebo se potřebují dohodnout s nositeli práv na užití děl, která už nejsou dostupná na trhu. Přijatá definice děl nedostupných na trhu navíc umožňuje, aby rozsah licence byl generický a tudíž neomezený na tištěný materiál. Tato smlouva se může uplatnit také v dalších sférách autorskoprávních vztahů, které by ji přejaly.

Vzorová licenční smlouva byla konečně vypracována také proto, aby mohla být použita při uzavírání smluvních vztahů na vnitrostátní, nadnárodní i evropské úrovni. Mohou ji

používat knihovny a jednotliví nositelé práv i jejich zástupci včetně organizací pro kolektivní správu práv, jako jsou například organizace spravující práva na rozmnožování děl (tzv. RRO – Reproduction Rights Organisations).

5.4. ZAVÁDĚNÍ VZOROVÉ LICENČNÍ SMLOUVY DO PRAXE

Dopad Vzorové licenční smlouvy bude záviset na úspěšnosti jejího zavádění do praxe. Měla by být šířena a doporučována pozornosti potenciálních uživatelů prostřednictvím příslušných orgánů a institucí jednotlivých členských států, mimo jiné ministerstev, národních knihoven a knihovnických organizací, sdružení autorů, sdružení vydavatelů a RRO. Licenční smlouva by měla být dostupná prostřednictvím příslušných portálů a internetových stránek na vnitrostátní i komunitární úrovni, mimo jiné i na stránkách Evropské komise, ministerstev, sdružení nositelů práv, knihovnických asociací a organizací pro kolektivní právu práv.

Přijímání Vzorové licenční smlouvy by dále mohla podpořit také přímo Evropská komise, pokud by ji umístila na svou domovskou stránku a podporovala její užívání.

5.5. MOŽNÁ OPATŘENÍ KOMISE

Komise by měla k podpoře Vzorové licenční smlouvy využít svých komunikačních nástrojů, například uspořádat konference pro zástupce zainteresovaných subjektů, a to jak těch, které se přímo účastnily práce Podskupiny pro autorská práva na této smlouvě, tak těch, které se na vypracování nepodílely. Bylo by také záhodno aby Komise podnikla průzkum osvědčených způsobů používání Vzorové smlouvy a zveřejnila jeho výsledky.

V neposlední řadě Podskupina pro autorská práva zaznamenala, že na úrovni Evropské komise nebyl vypracován žádný mechanismus pro řešení sporů. Autoři Vzorové licenční smlouvy se proto obrátili s žádostí o řešení na Světovou organizaci duševního vlastnictví.

